

сти не досить обізнані з технологіями навчання та не розуміють необхідність їх використання в навчальному процесі.

Висновки з проведеного дослідження. Використання новітніх педагогічних технологій дає змогу стверджувати, що всі вони не є самоціллю, однак допомагають кардинально змінити навчальну мотивацію студентів, розвивають їхню пізнавальну активність, самостійність і здатність до творчості, що, у свою чергу, є важливою умовою формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Подальші наукові розвідки в цьому напрямі спрямовуватимемо на розроблення методичного забезпечення реалізації технологічного підходу в навчанні майбутніх економістів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданова І.М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інно-

ваційних технологій: дис. ... д. пед. н.: спец. 13.00.04. Одеса, 2003. 438 с.

2. Назарова Т.С. Педагогические технологии: новый этап эволюции? Педагогика. 1997. № 3. С. 20–27.

3. Паламарчук В.Ф., Рудківська С.І. Від творчої особистості – до нових технологій навчання. Рідна школа. 1998. № 2. С. 52–61.

4. Селевко Г.К. Альтернативные педагогические технологии. М.: НИИ школьных технологий, 2005. 224 с.

5. Сисоева С.О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: монографія. Хмельницький: ХГПА, 2008. 323с.

6. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання в середніх загальноосвітніх і професійних навчальних закладах: дис. ... д. пед. н.: спец. 13.00.04. К., 2001. 450 с.

7. Слестенин В.А., Подымова Л.С. Готовность педагога к инновационной деятельности. Педагогическое образование и наука. 2006. № 1. С. 32–37.

8. Смолюк І.О. Розвиток педагогічних технологій у вищих закладах освіти (теорія і практика): автореф. дис. ... д. пед. н.: спец. 13.00.01 «Теорія і історія педагогіки». К., 1999. 35 с.

УДК 005.336.2(045):796.011.1

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНОГО І ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДІВ ЯК ГАРАНТІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Денисенко Н.Г., к. пед. н.,
доцент кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації
Академія рекреаційних технологій і права

Марчук С.С., к. пед. н.,
завідувач кафедри психолого-педагогічних дисциплін
Луцький педагогічний коледж

У статті порушено проблему застосування різних підходів у системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, кожен з яких має переваги та недоліки. Здійснено спробу довести, що існуючі концепції стилів навчання в закладах фізкультурного спрямування багато в чому пов'язані між собою. Тому в статті розкриті суть актуальних концепцій взаємозв'язку особистісного і діяльнісного підходів як складників у формуванні професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури. Розглянуто аспекти діяльності та активності вчителя означеного фаху (спосіб мислення, тип обмірковування, структура інтелекту, підхід до навчання, спосіб прийняття рішень, тип та кар'єрний тип індивідуальності тощо) в різноманітних комбінаціях.

Ключові слова: *підготовка, майбутній вчитель фізичної культури, діяльність, активність, професійна мобільність.*

В статтю затронута проблема применения различных подходов в системе подготовки будущих учителей физической культуры, каждый из которых имеет свои преимущества и недостатки. Предпринята попытка доказать, что существующие концепции стилей обучения в учреждениях физкультурного направления во многом связаны между собой. Поэтому в статье раскрыта суть актуальных концепций взаимосвязи личностного и деятельностного подходов как составляющих в формировании профессиональной мобильности будущих учителей физической культуры. Рассмотрены аспекты деятельности и активности учителя указанной специальности (способ мышления, тип обдумывания, структура интел-

лекта, подход к обучению, способ принятия решений, тип и карьерный тип индивидуальности и т.п.) в различных комбинациях.

Ключевые слова: *подготовка, будущий учитель физической культуры, деятельность, активность, профессиональная мобильность.*

Denysenko N.H., Marchuk S.S. INTERACTION OF PERSONAL AND ACTIVITY APPROACHES AS A GUARANTY OF THE FORMING THE PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS

Different approaches, each of which has advantages and disadvantages, are used to characterize the training system of future PE teachers. Existing concepts of teaching styles in PE institutions are largely interconnected. Therefore, the article reveals the essence of the actual concepts of the relationship between personal and activity approaches as components in the formation of the professional mobility of future PE teachers. The aspects of the activity and active characteristics of the noted specialty teacher (way of thinking, type of thinking, the structure of intelligence, approach to learning, method of the decision making, type and career type of personality, etc.) are considered in various combinations.

Key words: *training, future teacher of Physical Education, activity, professional mobility.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури, яка спрямована на задоволення потреб держави у кваліфікованих мобільних кадрах. Саме тому нагальні потреби мобільності XXI століття, розвиток соціального знання, загальна трансформація світоглядних і моральних цінностей диктують відповідне оновлення національної системи освіти, що має закладати фундамент держави.

Водночас слід зауважити, що сучасна організація та зміст методичного забезпечення в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах недостатньо відповідають новим вимогам і не забезпечують усебічну підготовку фахівця, адаптованого до швидкозмінних умов сьогодення, здатного на високому професійному рівні вирішувати виробничі завдання різної складності. Спроби вписати певні новації в педагогічний процес не дають достатнього результату, а запропоновані шляхи вирішення проблеми формування професійної мобільності вчителя означеного фаху виявляються недовірливими. Тому постає необхідність у проведенні порівняльного аналізу різних методологічних підходів та їхньої імовірної ефективності в плані задекларованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наголошуючи на актуальності проблем професійної освіти, в дослідженнях вітчизняних вчених висвітлюється думка про «трансформаційні процеси» у вищій фізкультурній освіті. За їхнім твердженням, «освіта і наука виступають не тільки головними чинниками трансформації суспільства, але й досягнення ним високого рівня економічного розвитку і соціальних стандартів, збереження і примноження інтелектуального потенціалу держави, її інноваційного розвитку».

Останнім часом усе частіше у вищій професійній освіті зустрічається ще одна впливова точка зору – «концепція взаємозв'язку і взаємодії методологічних підходів в умовах мобільної, неперервної освіти та ступеневої підготовки майбутніх учителів» (Р. Пріма, 2010). Невипадково методологія становить системоутворюючий стрижень і глибинне підґрунтя наукових парадигм, підходів, традицій, напрямів, течій і шкіл, утворених на її основі (Т.В. Гайдай, 2015). Соціологами-методологами було здійснено багато спроб визначення поняття методологічного підходу у вищій професійній освіті. При цьому спостерігається відсутність однотайності інтерпретацій, а відповідно і розуміння того, що таке методологічний підхід.

Так, у сучасній психології і педагогіці відбувається відродження наукових пошуків щодо проблеми особистісно-діяльнісного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури. На фоні зростання інтересу психологів до феномену «здібностей» взагалі він став предметом наукових пошуків Л. Виготського, Б. Ананьєва, де особистість розглядалася як суб'єкт діяльності, яка сама, формуючись у діяльності та спілкуванні з іншими людьми, визначає характер цієї діяльності. Значний внесок у дослідження питань особистісного і діяльнісного підходів у сучасній педагогічній практиці зробили М. Алексєєв, О. Бондарєвська, А. Плігін, С. Подмазін, В. Сериков, А. Хуторський, І. Якиманська. В їхніх наукових розвідках зазначено, що особистісно-діяльнісний підхід є «симбіозом особистісного і діяльнісного, що спричинено їх нерозривним зв'язком». Виходячи з цього, в концептуальному полі нашого дослідження вважаємо за необхідне розглянути ті наукові розвідки, які пов'язані з означеними методологічними підходами, що зорієнтовані на формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури.

Перевагу надаємо особистісному і діяль- нісному підходам.

На підставі одержаних даних, враховую- чи потреби й тенденції розвитку професій- ної педагогічної освіти на сучасному етапі, ми можемо зробити висновок, що вчени- ми зроблено спроби класифікувати та ви- значити типології методологічних підходів, а також досліджувати їх взаємозв'язок.

Ретельний аналіз існуючих класифікацій методологічних підходів дозволив нам ви- ділити наукові погляди Е. Юдіна, який під- креслює «методологію педагогіки», вважа- ючи її «багаторівневою» і такою, яка може бути адаптована до умов підготовки май- бутніх учителів фізичної культури, виділяю- чи при цьому чотири її рівні (рис. 1).

Зауважимо, що серед досліджень, які продовжують вищезгаданий напрям нау- кових пошуків, варта уваги праця О. Отич «Методологічні принципи наукового дослі- дження» (Чернігів, 2010). Автором здійс- нено розподіл методологічних підходів у гуманістичній площині: особистісний, індивідуальний, диференційований, ак- сіологічний, антропологічний, екзистен- ціальний, акмеологічний, контекстний, компетентнісний тощо). Все більш ваго- ме місце, як стверджує вчений, посідають нові методологічні підходи (полісуб'єктний, креативний, медіологічний, семіотичний, герменевтичний, феноменологічний, ци- вільізаційний, холистичний та ін.) [7, с. 41]. Набувають актуальності дослідження на основі професіографічного, задачного та креативно-мобільного підходів тощо. Отже,

можна визнати незаперечним факт про на- явну розмаїтість розподілів методологіч- них підходів у системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зокрема в плані формування особистісної професійної мо- більності.

Постановка проблеми. Мета статті – розглянути взаємозв'язок особистісного і діяльнісного підходів як запоруки успіш- ності системи формування професійної мо- більності майбутніх учителів фізичної куль- тури.

Вклад основного матеріалу дослі- дження. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки зазна- чено, що освіта виступає інтелектуальним і стратегічним ресурсом «соціально-еконо- мічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміц- нення міжнародного авторитету й форму- вання позитивного іміджу нашої держави, створення умов для реалізації кожної осо- бистості. Тому важливим для держави є виховання людини інноваційного типу мис- лення та культури, проектування акмеоло- гічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів осо- бистості, її мобільності та потреб суспіль- ства і держави» [текст з екрану].

В окремих наукових розвідках також підкреслюється діалектична єдність осо- бистісного і діяльнісного підходів у педа- гогіці, але й зауважується, що «діяльність не може існувати без активності особисто- сті». О. Бігич продовжує цей науковий по-

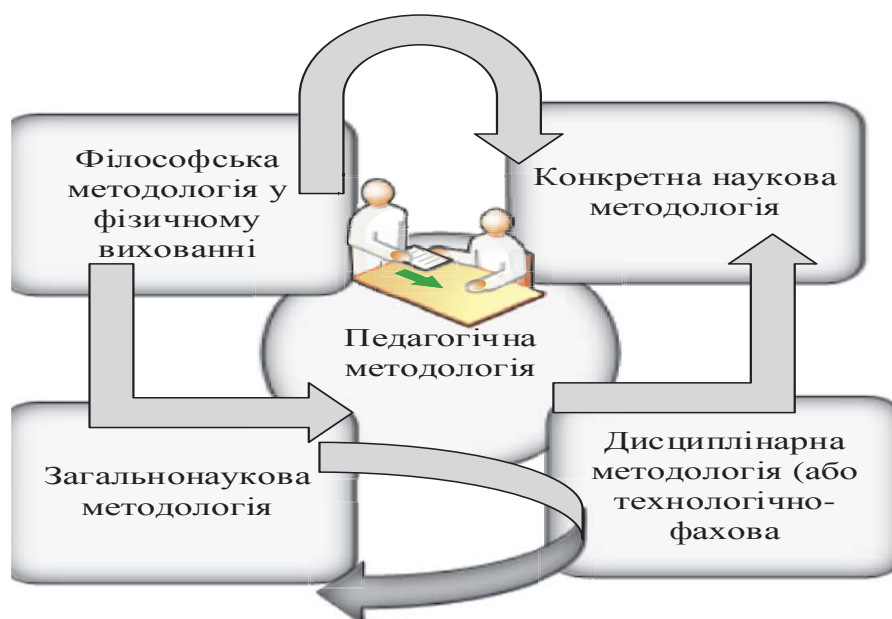

Рис. 1. Рівні «педагогічної методології» в системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури (за Е. Юдіним)

гляд стосовно нероздільності діяльнісного та особистісного компонентів, визначаючи особистісно-діяльнісний підхід як «активний педагогічний процес, який передбачає урахування індивідуальної мобільності студента та його особистісно-діяльнісного складника <...>», що представляється важливим під час обґрунтування нашого бачення проблеми формування професійної мобільності в майбутніх учителів фізичної культури [1, с. 85].

Цікавими, з погляду на особистісно-діяльнісний підхід, є наукові переконання інших вчених, які розглядають його в «неподільній єдності» ще з «творчою активністю», що впливає на особистісний творчий розвиток студента, формування професійно-особистісних характеристик, оволодіння якими забезпечує якісний рівень фахової підготовки». Наприклад, наукові розвідки І. Княжевої, яка ключовим поняттям, що визначає розуміння сутності означеного методологічного підходу, вважає поняття «діяльність», «активність» і «творчість». Вчена зауважує, що ці категорії є загальними для філософського, історичного і психолого-педагогічного знання, що й зумовлює широту розбіжностей в їх розумінні» [4, с. 190]. На думку Є.В. Пузирьова та О.А. Жавко, «діяльнісний підхід виражається в організації навчально-виховної діяльності студента, яка передбачає вироблення умінь обирати цілі, планувати свою діяльність, виконувати її, контролювати та аналізувати її результати. Цей підхід реалізується, враховуючи інтереси, життєві плани, ціннісні орієнтації особистості [8, с. 134]. І хоча солідаризуючись з І. Зимнею [2] щодо можливості лише умовного та теоретичного їх розподілу, вважаємо доцільним зупинитися на тих особливостях цих понять, які є найважливішими для формування професійної мобільності.

У контексті нашого дослідження вважаємо за необхідне, передусім, з'ясувати розу-

міння сутності понять «діяльність», «активність особистості», «мобільна активність», «творча активність», які ми розглядаємо в діалектичній єдності у системі формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури. Розглянемо їхній зміст.

В «Ілюстративному словнику» (І.М. Кондаков) визначено й такі види діяльності, як «пізнавальна», «педагогічна», «гностична». Отже, «пізнавальна діяльність» трактується як «процес відображення в головному мозку людини предметів та явищ реальної дійсності (відображення дійсності в людській свідомості відбувається на рівні чуттєвого та абстрактного пізнання)»; «діяльність педагогічна» – «діяльність, що пов'язана з передачею і засвоєнням соціального досвіду людства (здійснюється в різноманітних формах освіти, навчання, виховання і, відповідно, самоосвіти, самонавчання і самовиховання)»; «діяльність гностична» – діяльність, що спрямована на пізнання навколишнього світу [5].

Діяльність як філософська, соціологічна і психологічна категорія: 1) явище, що вивчається всіма суспільними і гуманітарними науками; 2) взаємодія людини або групи людей і світу, в процесі якої людина свідомо і цілеспрямовано змінює світ і себе; 3) форма активності, яка притаманна тільки людині (або групі людей). Аналіз видів діяльності подано на рис. 2.

Діяльність разом: 1) вид групової діяльності контактної групи, при якій відсутня спільна мета; 2) вид групової діяльності, коли у кожного виконавця є своя мета (ці завдання можуть бути ідентичними, але можуть бути і антагоністичними, що призводять до протиборства).

Діяльність практична: 1) діяльність, мета якої – свідоме змінювання природного і соціального світу, з якими взаємодіє особистість або група; 2) діяльність, пов'яза-

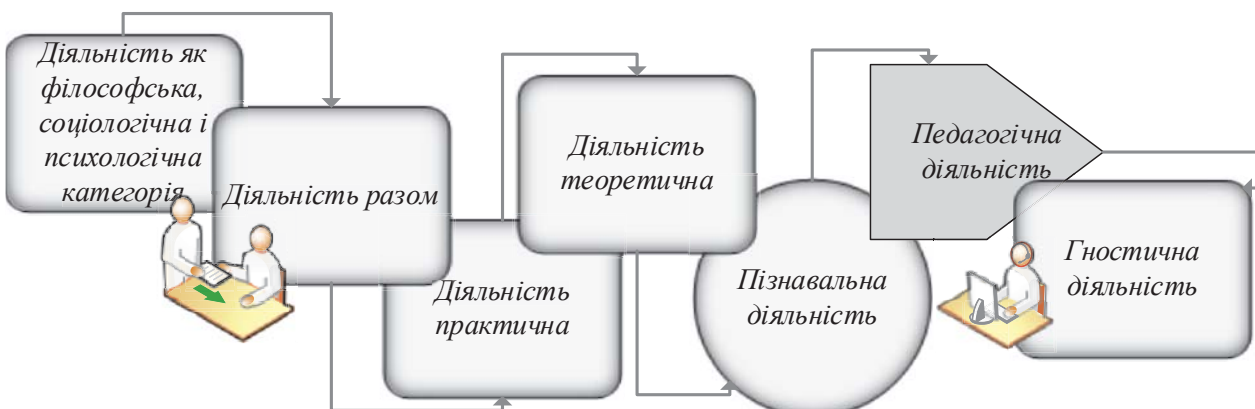

Рис. 2. Види діяльності, які властиві майбутньому вчителю фізичної культури

Таблиця 1

Виокремлення видів «активності» майбутнього вчителя фізичної культури у процесі формування його особистісної мобільності

Вид особистісної активності майбутнього вчителя фізичної культури	Визначення
<i>Активність особистості</i>	інтенсивність спрямованості майбутнього вчителя фізичної культури на професійну діяльність, яка найбільш чітко проявляється в характері
<i>Активність пізнавальна</i>	вид психічної активності, що проявляється у майбутнього вчителя фізичної культури у формах цікавості, творчості, допитливості щодо подальшої професійної діяльності
<i>Активність свідомості</i>	вища форма психічної активності, яка визначається тим, що свідомість майбутнього вчителя фізичної культури «не тільки відображає об'єктивний світ, але і творить його за допомогою прояву особистісної мобільності», тобто професійна діяльність не «задовольняє вчителя і він своїми діями вирішує змінити її»
<i>Активність надситуативна</i>	здатність вчителя фізичної культури підніматися над рівнем вимог ситуації, ставити цілі, вищі за вихідне завдання. Через цей вид активності вчитель означеного фаху проявляє мобільність, «долаючи зовнішні і внутрішні перешкоди («бар'єри»), що виникають у професійної діяльності»
<i>Активність пошукова</i>	поведінка майбутнього вчителя фізичної культури, спрямована на зміну ситуації (чи ставлення до неї) за відсутності визначеного прогнозу її результатів, але за постійного врахування ступеню її ефективності (є обов'язковим компонентом багатьох типів мобільної поведінки сучасного вчителя фізичної культури)
<i>Активність свідомості</i>	вища форма психічної активності, яка визначається тим, що свідомість майбутнього вчителя фізичної культури не тільки відображає об'єктивний світ, але й творить його, тобто об'єктивний світ не задовольняє людину, і вона своїми мобільними діями намагається його змінювати або адаптуватися до швидкозмінних умов сьогодення

на з діяльністю теоретичною за допомогою навчання і безпосереднього досвіду.

Діяльність теоретична: 1) діяльність особистості або групи, мета якої – пізнання і пояснення світу, знаходження й обґрунтування в процесі мисленевого експерименту способів діяльності.

На думку Е.А. Шатрова, діяльнісний підхід передбачає спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань з різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі, професійну самореалізацію, формування здібностей до колективної діяльності та самоосвіти. На переконання вченого, в цілому діяльнісний підхід передбачає орієнтацію на активний розвиток творчого потенціалу особистості й дозволяє врахувати індивідуальні й вікові особливості кожного слухача за допомогою включення в діяльність, сприяє самореалізації та особистому зростанню [11, с. 111].

Аналізуючи наукові погляди колег, нами виокремлені такі компоненти діяльності в майбутніх учителів фізичної культури: мета – завдання – вихідний матеріал – ак-

тивність – професійна мобільність – засоби – метод – інноваційний освітній процес – якісний продукт для потреб Нової української школи. Підґрунтям для такого бачення проблеми є той факт, що становлення та розвиток майбутнього вчителя фізичної культури відбувається в різноманітних видах професійної активності. З огляду на це, одним із ключових та методологічних у нашій роботі є поняття «активність», що асоціюється з «мобільністю». На основі аналізу понад п'ятнадцяти трактувань зазначеної категорії ми зафіксували ті, які відображають формування професійної мобільності майбутнього вчителя фізичної культури, що демонструє таблиця 1.

Висновок з проведеного дослідження. Незважаючи на методологічну цінність означених підходів, зауважуємо, що основні їхні положення ще остаточно не сформовані й не набули динамізму в процесі формування особистісної мобільності майбутніх учителів фізичної культури. Водночас слід наголосити, що навчальні заклади фізкультурного спрямування різних рівнів, типів і видів власності стали гнучкіше реагувати на сучасні тенденції з особливим ак-

центом на індивідуальність студента означеного фаху.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бігич О.Б., Яковенко-Глушенкова Є.В. Психолінгвістичні передумови формування франкомовної комунікативної компетентності у майбутніх учителів. Психолінгвістика. 2015. Вип. 17. С. 155–164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2015_17_18.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр.; под ред. А.В. Хуторского. М.: Эйдос, 2008. URL: <http://www.rsuh.ru>.
3. Карпіловська С.Я., Мітельман Р.Й., Синявський В.В., Ткаченко О.М., Федоришин Б.О., Яцишин О.О. Основи професіографії: навч. посібник. К.: МАУП, 1997. 148 с.
4. Княжева І.А. Методична підготовка майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: «Психолого-педагогічні науки». 2013. № 1. С. 177–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2013_1_41.
5. Кондаков И.М. Психология: иллюстрированный словарь. СПб.: Прайм-еврознак. М.: Олма-пресс, 2003. 508 с.
6. Мирончук Н.М. Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів до реалізації функцій учителя-вихователя. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2014. Вип. 4. С. 85–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDU_2014_4_18.
7. Отич О.М. Методологічні принципи наукового дослідження. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: «Педагогічні науки»: збірник. Чернігів, 2010. Вип. 76. С. 41–43.
8. Пузирьов Є.В., Жавко О.А. Формування соціально-психологічної компетентності викладача. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2012. № 1. С. 133–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2012_1_28.
9. Слободчиков В.І. Теорія і діагностика розвитку в контексті психологічної антропології. Психологія і особистість. 2014. № 2. С. 5–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2014_2_3.
10. Філософський словник / за ред. В.І. Шинкарука. Друге видання. Київ, Головна редакція Української Енциклопедії, 1986. 763 с.
11. Шатрова М.Б. Книгознавчий напрям підготовки фахівців спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія». Вісник Харківської державної академії культури. 2013. Вип. 40. С. 132–137.

УДК 378.011.3–051:373.3–047.22

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Дідур Н.А., аспірант

кафедри професійної освіти та безпеки життєдіяльності

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Статтю присвячено проблемі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі фахової підготовки. Автором розглянуто методику формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі фахової підготовки. Аналіз отриманих результатів дав підстави зробити висновок: якщо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи не здійснюється цілеспрямовано, то стихійне становлення цієї важливої особистісної якості в педагогічній практиці відбувається повільно, цей процес необхідно вдосконалювати.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, професійна підготовка, вчитель початкової школи, методика формування.

Статья посвящена проблеме формирования социокультурной компетентности будущих учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки. Автором рассмотрена методика формирования социокультурной компетентности будущих учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки. Анализ полученных результатов дал основание сделать вывод: если формирование социокультурной компетентности будущих учителей начальной школы не производится целенаправленно, то стихийное становление такого важного личностного качества в педагогической практике происходит медленно, этот процесс необходимо совершенствовать.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, профессиональная подготовка, учитель начальной школы, методика формирования.